

Regeringskansliet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian - En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Er beteckning: U2024/02201

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västmanlands län (nedan Länsstyrelsen) välkomnar Utbildningsdepartementets promemoria om en modern krisreglering för verksamheter på skolområdet. Länsstyrelsen anser att behovet av uppdatering och tydlighet avseende framtida krissituationer och höjd beredskap är högst relevant och bedömer att de föreslagna förändringarna generellt sett är väl avvägda.

Länsstyrelsen avstyrker dock det föreslagna kravet på att Länsstyrelsen ska ta fram riktlinjer för länets skolor vad gäller krisplan. Det bör i stället hanteras nationellt av Skolverket som är beredskapsmyndighet och redan har ansvar för att styra och stödja den svenska förskolan, skolan och vuxenutbildningen.

Vidare betonar Länsstyrelsen barnets rätt till inflytande och delaktighet och att det behöver förtydligas att barnets erfarenheter, behov och åsikter ska följas upp och beaktas när förutsättningarna för skolverksamhet riskerar att ändras vid framtida krissituationer och höjd beredskap samt att överklagandeförbud införs.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen anser att det finns behov av vidare analys kring konsekvenser och kostnader för kommuner samt koppling till SOU 2024:65 om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig.

Länsstyrelsens erfarenhet är att många kommuner och därmed flera skolverksamheter har ett väldigt ansträngt ekonomiskt läge. Utifrån det förändrade säkerhetspolitiska läget, krav på utvecklingsarbete kring kontinuitetshantering, kris- och krigsorganisation så krävs

mer resurser. Inte alltid kring att ta fram en krisplan men för att exempelvis implementera den, utbilda och öva samt inventera behov av resurser och investeringar. Till exempel krav på skolskjuts och förskola vid andra tidpunkter och i annan omfattning än idag kan få påtagliga konsekvenser för en kommun liksom utmaningen kring kompetensförsörjning för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att koppla samman skolverksamheters arbete med krisplaner med det arbete som i övrigt görs kring krisberedskap och civilt försvar, där till exempel kommuner arbetar med risk- och sårbarhetsanalyser, kontinuitetshantering, kris- och krigsorganisation. Det bör därför tydliggöras att det som nämns i avsnitt 7.5.1 och 8.5, kring att samtliga skolverksamheter ska ha en plan för hur de kan fortsätta att bedriva sin verksamhet vid fredstida krissituation och höjd beredskap, är ett arbete som kan samordnas. Nivån för var planläggning sker mest effektivt kan variera och lagstiftningen bör möjliggöra samarbete och gemensam planläggning för de skolverksamheter som vill. Det kan finnas tydliga fördelar med att skolverksamheter inom samma kommun/region/koncern, eller motsvarande lämplig enhet, skapar gemensamma planeringsförutsättningar för att exempelvis kvalitetssäkra arbetet och kunna prioritera samt fördela gemensamma resurser på ett effektivt sätt.

Synpunkter på de delar som berör länsstyrelsen

Samtliga skolverksamheter ska upprätta en krisplan med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen

Länsstyrelsen avstyrker det föreslagna kravet i avsnitt 7.5.2 om att skolverksamheters krisplaner ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen i det län där skolan ligger. Även utredningens förslag om att samtliga skolverksamheter vid planläggning ska etablera en kontakt med Skolverket och länsstyrelsen avstyrkes.

Länsstyrelsen föreslår att Skolverket, i sin helhet, ansvarar för stöd och riktlinjer kring planläggning och krisplan då Skolverket redan har ansvar för att styra och stödja den svenska förskolan, skolan och vuxenutbildningen samt är beredskapsmyndighet på området. Skolverket har samlat information på sin webbplats om

krisberedskap för förskolor och skolor samt riktlinjer för vad en krisplan ska innehålla. Länsstyrelsen har inga framtagna riktlinjer och inget särskilt ansvar för verksamheter på skolområdet.

Samordningsansvar för kommunerna

Eftersom förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap nämns i utredningen vill länsstyrelsen betona att samarbete sker med kommuner och andra aktörer där länsstyrelsen till exempel verkar för samordning före, under och efter en kris. Detta påverkar inte utredningens förslag i avsnitt 7.6 och 8.6 om en ny bestämmelse som ålägger kommunerna ett samordningsansvar inom sitt geografiska område för kommunikation och information beträffande verksamheter på skolområdet inför och vid höjd beredskap samt vid framtida krissituationer.

Länsstyrelsen bifaller förslaget och instämmer i att det är rimligt att ett samordningsansvar ankommer på kommunen i och med deras huvudansvar för att barn och unga erbjuds föreskriven utbildning. Länsstyrelsen noterar särskilt att kommunen ansvarar för att samtliga huvudmän inom skolområdet ges tillgång till enhetlig och central information vilket är en lärdom och ett förtydligande från bland annat covid-19-pandemin.

Behov av lokaler under krig och krigsfara

Länsstyrelsen bifaller utredningens förslag i avsnitt 10.4 om att bestämmelserna om att en huvudman ska underrätta länsstyrelsen om skolans behov av lokaler under krig och krigsfara ska överföras till den nya förordningen.

Det förklaras i utredningen att en fristående skola inte utgör en myndighet och därför kan den nya bestämmelsen inte omfatta enskilda huvudmän. Länsstyrelsen föreslår att det förtydligas att kommuner genom sitt samordningsansvar inventerar behovet av lokaler så att alla barn och unga kan erbjudas fortsatt skolgång, oavsett huvudman.

Överklagandeförbud

Länsstyrelsen bifaller förslaget i avsnitt 10.5.1 om att ta bort regleringen kring att beslut av huvudman inom skolväsendet under krig och vid krigsfara kan överklagas till länsstyrelsen. Det förefaller vara en kvarleva från den tid då länskolnämnder fanns, men

länsstyrelsen har idag inget särskilt ansvar för skolverksamheter och bör därför inte vara en instans för överklaganden.

Experter i fråga om skolverksamheten för elever med funktionshinder

Länsstyrelsen bifaller förslaget i avsnitt 10.7.2 om att det inte längre ska vara aktuellt att personal i den regionala stödorganisationen inom Specialpedagogiska skolmyndigheten ska stå till länsstyrelsens förfogande som experter i frågor om skolverksamhet för elever med funktionshinder. I och med att länsstyrelsen inte har något särskilt ansvar för skolverksamhet eller för elever med funktionsnedsättning saknas incitament för bestämmelser av experter på detta sätt.

Synpunkter utifrån tvärperspektiv

Länsstyrelsen, liksom alla offentliga aktörer, har som ett av sina uppdrag att ansvara för att mänskliga rättigheter respekteras, skyddas och realiseras. Utifrån det perspektivet görs här några särskilda kommentarer kring barnets rättigheter, jämställdhet och integrationspolitiska mål.

Barnets rätt till inflytande och delaktighet

Utredningen hänvisar på ett relevant sätt till barnkonventionen, principen om barnets bästa och barnets rätt till utbildning. Länsstyrelsen finner det däremot inte tydligt på vilket sätt barnkonsekvensanalys har genomförts och på vilket sätt barn har varit delaktiga eller fått information om utredningen. Detta bör förtydligas.

Länsstyrelsens uppfattning är att det saknas underlag som stärker förutsättningarna för att barnets erfarenheter, behov och åsikter ska beaktas. För att veta vad som är barnets bästa behövs dialog med barnet och de beslut som fattas ska motiveras och förklaras för de barn som berörs. Vidare kan det finnas behov av kompensatoriska åtgärder och dessa ska kontinuerligt följas upp.

Länsstyrelsen anser att det behöver förtydligas att utvärdering och uppföljning ska göras kring barnets situation och att vidare analys behövs för att tydliggöra på vilket sätt föreslagna processer och förslag beaktar barnets rätt till inflytande och delaktighet.

Barnets rätt till bästa möjliga hälsa och behov av stöd vid fjärr- och distansundervisning

Länsstyrelsen anser att det finns behov av att vidare analysera och utreda vilken typ av kompensatoriska åtgärder som behövs för de elever som av olika anledningar inte kan ta del av fjärr- och distansundervisning eller där sådana undervisningsformer riskerar att öka deras utsatthet. Förutsättningarna varierar i stor utsträckning och påverkas bland annat av socioekonomiska faktorer, boendesituation, tillgång till teknik och internet, psykisk ohälsa, utsatthet för våld och missbruk. Länsstyrelsen anser också att det saknas analys kring hur fjärr- och distansundervisning ska vara möjligt att genomföra i den anpassade grund- och gymnasieskolan.

På liknande sätt som det i avsnitt 7.3.4 och 8.3.4 nämns att elever utan undantag ska erbjudas kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider genom måltidskuponger, möjlighet att äta på skola i närheten eller ta del av frysta måltider föreslår länsstyrelsen att det ska finnas motsvarande underlag och exempel som uppmärksammar elevhälsan. Elever ska, enligt Skollagen, ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator samt specialpedagog eller speciallärare. Förutsättningarna för detta kan förändras vid fredstida krissituation och höjd beredskap men länsstyrelsen anser att rätten till elevhälsa på ett tydligare sätt bör belysas och finnas med i den översyn som nu görs kring krisreglering för verksamheter på skolområdet.

Konsekvenser för jämställdhet och integration

I avsnitt 12.6 om konsekvenser står att "Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten eller i förhållande till de integrationspolitiska målen." Länsstyrelsen har en annan uppfattning och anser att det finns förutsättningar och situationer där jämställdhet och integration påverkas, till exempel vid flyktingmottagande och planering för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Länsstyrelsen anser därför att det bör förtydligas att alla barn har rätt till utbildning och att det inbegriper barn på flykt, barn som söker asyl och barn som är papperslösa.

Vidare anser länsstyrelsen att det behöver finnas ett jämställdhetsperspektiv på den analys som görs när verksamhet behöver ställas om och kompetensförsörjning säkras.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Johan Sterte med handläggare Cecilia Åhl som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Stefan Renlund, vikarierande länsråd, Tomas Borg, försvarsdirektör och Joacim Rydmark, biträdande försvarsdirektör, medverkat.

I beslutet har även Dennis Nyström, utvecklingsledare på enheten för social hållbarhet, och Torbjörn Messing, särskilt sakkunnig jämställdhet och mänskliga rättigheter, varit rådgivande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.